

Nevelők:

Mit legyen a tervezés alapja?
Mit tervezzek?
Hogyan tervezzem?
Gyakorlatban mit tegyek?
Tevékenységet hogyan szervezzek?
Miben és hogyan támaszkodjak a szülőkre? A szaktanárookra?

Igazgatók:

Hogyan irányítsam?
Mit ellenőrzek és hogyan?
Hogyan koordináljam a munkát?
Mivel és hogyan fejlesszem a nevelőket?
Miben és hogyan támaszkodjak a társadalomra?

Mindkét esetben lélektani és pedagógiai ismeretek hiánya okozza a problémák jó részét. Igazgatóinknál a felnőtt-lélektani ismeretek hiánya egyre jobban kiélezi a Nevelési Terv végrehajtásának problémáit. Sajnos iskoláink kevés lélektani és pedagógiai könyvvvel rendelkeznek, s könyvek nélkül hiába akarjuk beindítani a „Heti egy óra lélektan tanulása” mozgalmat.

Az iskolák munkatervét általában és nagyjából ismerik a nevelők. Sajnos akadnak olyan iskolák, ahol a munkaterv „tabu”, a tantestület tagjai nem tudják, milyen feladatok szerepelnek benne. Felmérést végeztünk pl. az egyik iskolában: megkérdeztük a nevelőktől, hogy melyek az iskola legfontosabb munkatervi célkitűzései. (Hat feladat szerepelt a munkatervben.) Az irodában tartózkodó négy kartárs közül csak egyetlen egy tudott a hat munkatervi feladatból kettőt megemlíteni.

Az osztályfőnökök nevelési terve jórészt ollózás a Nevelési Terv anyagából. Maga az „ollózás” nem lenne probléma, ha egy-egy iskola nevelési szintje megfelelne az országos átlagnak, tehát a Nevelési Terv átlagszintjének. Kevesen tették csak meg, hogy a reális helyzetelemzés alapján pl. a 7. osztályban az 5. osztályos szintek megvalósítását tűzzék ki elérendő célul.

A nevelési tényezők összehangolása szempontjából több a törekvés, mint az eredmény. Vannak igazgatóink, akik kitűnően koordinálják a munkát az iskolán belül és sikeresen keresik az utakat a szülők és a társadalom érdekeltté tételére a kollektív nevelőmunkában. A szülők részére szóló előadást a Nevelési Tervről és a tervszerű nevelésről minden községben megtartották.

Az iskolai és az úttörő munkaterv közötti összhang és az egymásra épülés általában jó, sok igazgatónk következetesen ellenőrzi és szorgalmazza az úttörő-munkaterv feladatainak végrehajtását. Néhány iskolában még ennél tovább is mentek: sikerült megteremteni az iskolai munkaterv — úttörő munkaterv — osztályfőnöki munkaterv hármas egységét.

Németh Zoltán Szekszárd

A GYENGÉN OLVASÓ TANULÓKRÓL*

Bizonynal sokan vagyunk, akiknek gondot okoz a gyengén olvasó gyermek. Az ilyen tanuló erősen zavarhatja egy-egy tanulócsoporthoz tartozó munkáját. A felső tagozaton nemcsak a magyar szakosok problémája ez. Különösen akkor vetődik fel ez a kérdés, amikor a nevelő a gyenge felkészülés okait kutatja. A gyengén olvasó gyermek számára a tanulás is fokozott nehézséget jelent.

* A cikket a példás hivatásszeretettel végzett nevelői munka dokumentumaként közöljük. — Szerk.

Még kezdő nevelő koromban feltűnt, hogy az V—VI. osztályban is voltak egészen gyengén olvasó gyermekek. Szerettem volna segíteni ezeken a tanulókon, s ezért több éven át foglalkoztam olvasási készségük fejlesztésével. Mások tapasztalata iránt is érdeklődtem. Többek között azzal is próbálkoztam, hogy sok verset tanítottam ezekkel a gyerekekkel. Arra gondoltam ugyanis, hogy sokszor el kell olvasniuk a szöveget ahhoz, hogy könyv nélkül megtanulhassák. Az eredményt ebben az esetben a sok gyakorlástól vártam. Ez a módszer sem vezetett a kívánt eredményre. Feltételezésem szerint a versek viszonylagos rövid szövege mint látási inger nem mozgósította kellő-

képpen a hangképzés mechanizmusát. Ehelyett az emlékezet munkája vált döntővé, s ezt a ritmus erősen megkönnyítette.

Az utóbbi években gyengébb szellemi képességű tanulókkal foglalkoztam, s tovább folytattam megfigyeléseimet. Elemeztem értelmi képességüket, érzelmvilágukat és akaratuk fejlettségét. Természetesen mindegyik tényezőnek fontos a szerepe. Nagyobb eredményt azokkal a gyerekekkel lehetett elérni, akiknek erősebb volt az akaratuk. Ebből arra következtethetünk, hogy az akarat motiválásának döntő szerepe van az olvasási nehézségek leküzdésében.

A környezet is meghatározó tényező. Ahol a szülők nem eléggé türelmesek, nem következetesek a segítségben, ahol beletörődnek az eredménytelenségbe, ott a gyakorlás kényszerjellegűvé válik, és rendszerint el is marad. Az ilyen gyermekekről azonban a nehézségek, az okok pontos felderítése esetében sem mondtam le. Rájöttem, hogy alapos megfigyeléssel, nagy türelemmel, az apró sikerélmények tudatos felhasználásával — hosszabb idő alatt ugyan — de lehet eredményt elérni. Azt is megfigyeltem, hogy ebben a munkában milyen nagy szerepe van az aktivizálásnak. Szemléltetésnél erre különösképpen gondolnunk kell. Észrevettem, hogy egy-egy tanuló jól ismeri a betűket, azokat kapcsolni is tudja, sőt az egytagú szavakat és a szótagolva írt szöveget is jól olvassa, de a hosszabb szavaknál már megakad. Ilyen esetekben a szemléltetésben alkalmazott fokozatosság, s a terjedelmesebb szóképek magyarázattal, mozgással, játékkal való gyakori kapcsolása vezetett eredményre. A képzelet és az érzelmek tudatos fejlesztése sem maradhat el. A mese igénybevétele éppen ezért mindig hasznosnak bizonyult. Ezt követte a rengeteg gyakorlás. Ebben a munkában következetesen érvényesült a változatosság elve. A megfigyelőképeség fejlesztése sem elhanyagolható terület. Sokszor tapasztaltam, hogy a gyengén olvasó gyermek rossz megfigyelő. Olyan bizonytalan az olvasása, mint a szemüveg nélküli rövidlátó emberé.

Volt egy VI. osztályos tanuló. A verseket jól megtanulta. Irodalmi órákon jól bekapcsolódott a munkába, de olvasni nagyon gyengén tudott. Tapintatosan kifaggattam afelől, vajon mi lehet az oka annak, hogy közepes tanuló létre olyan gyengén olvas. A gyermek őszintén azt válaszolta: „A sok betű összekeveredik előttem. A verseket is főleg hallás után tanulom meg.” A gyermek tehát a látási ingerekre jóval gyengébben reagált, mint a hallásiakra. Erősen auditív típusú volt. Az ilyen típusba tartozó gyermek a szótagolva írt szöveget jól elolvassa, de erősen visszaseik az olvasásban, ha a szöveg szóképes, s különösen akkor, amikor már nem is szavakat, hanem gondolatokat kellene elolvasnia.

Gyenge képességű tanulóknál azt tapasztaltam, hogy olvasási készségük a II—III. osztályban nem javult, hanem fokozatosan visszaesett. Az I. osztályban tudtak szótagolva olvasni, de a szóképes szöveg már leküzdhetetlen nehézséget jelentett számukra. Az eredménytelenség kedvüket szegte, szinte megbénította akaratukat. A sikertelen munka érthetően elkeseredést váltott ki belőlük. Később már nem is akartak olvasni. Ha ilyen esetekben eredményt akarunk elérni, akkor erős motívumok állandó bekapcsolásával elsősorban a gyermek akaratát kell edzenünk. Nézetem szerint a gyengén olvasó gyermektől a II., sőt a III. osztályban sem kell megkövetelnünk a szóképekben olvasást. Inkább olvasson egy évvel tovább folyamatos szótagolással, semhogy kedvét szegjük.

Mások tapasztalatát a magam megfigyelésével összevetve azt mondhatom, hogy ugyanannak a szövegnek a gyakori olvasása nem fejleszti az olvasási készséget. Ezért ajánlom a szülőnek, vegyen mesekönyvet a gyermekének, hogy mindig új meseje legyen. Egy mesét kívülről könnyen megtanul a gyermek. A szülő figyelmét is felhívom arra, hogy az aktivizálás sokoldalú legyen: mozgást, hallást, látást, érzelmet, szóval mindent igénybe kell venni.

A gyakorlat azt igazolja, hogy jó szellemi adottságokkal rendelkező tanulók esetében a közismert módszerek különösebb fáradság nélkül is eredményesen alkalmazhatók. Ahol azonban a gyengébb tanulók vannak többségben — és ez, sajnos, nem is kivételes eset — ott a jó módszer kimunkálásán nagyon sok múlik.

Bakay Mária
tanítónő, Akasztó

TANÍTSUNK JÁTEKOSAN!

Tantervünk az I. osztályban igen sok gyakorlást biztosít a szilárd alapismeretek és alapkészségek kialakítására. Ezeket a gyakorlati lehetőségeket jól fel kell használnunk a gyenge képességű gyermekek felzárkóztatására.

Nem könnyű dolog — különösen gyakorló órákon — a gyengéket vagy a lassú, esetleg immel-ámmal dolgozókat újból és újból megnyerni és érdekeltté tenni az órán való közös munkában. Olyan gyakorlatokkal kell ezeket az órákat változatossá, játékosá tennünk, amelyek buzdítanak és erőfeszítést kívánnak a gyermektől.

Nagy segítséget nyújtanak mindehhez új módszertani folyóiratunkban ajánlott, kipróbált, eredményes készségfejlesztő eljárások. Egy jól bevált, látszólag játékos foglalkozás-